

Skupa's Daily^{no. 5}

pondělí 13. června 2022

ZPRAVODAJ FESTIVALU PROFESIONÁLNÍHO LOUTKOVÉHO A ALTERNATIVNÍHO DIVADLA

Závěrečné slovo poroty

Vážené dámy, vážení pánové, milé loutky...

1452 dní. Tolik trvala covidem vynucená přestávka mezi okamžikem, kdy se v roce 2018 uzavřela 33. a letos započala 34. Skupova Plzeň. Bez jednoho týdne se tak z původně zamýšleného biennale nedobrovolně stalo quadriennale. Hlavním zjištěním nemůže být nic jiného, než že jsme přežili. Všichni! Loutky odolali molům a dřevokazným houbám, loutkoherci a loutkoherečky lukrativním nabídkám jiných a překvapivě lépe placených profesí, divadla pokoušení stát se filmovými producenty aspirujícími za svá videa minimálně na ceny Oscar – a diváci slanému popkornu v pohodlí do-

mácího, předplaceného kina. Že jsme všichni zůstali loutkovému divadlu věrni, to je věru s podivem a samotná tato skutečnost by si zasloužila hlavní cenu letošní Skupovy Plzně.

Oblíbeným leitmotivem debat na Skupově Plzni je otázka, zda novou generaci divadelníků vůbec ještě zajímají loutky a zda se ještě o loutkách na té podivné katedře jménem KALD vůbec ještě něco dozvědí...?! Letošní ročník nicméně opět potvrdil, že se navzdory pochybnostem znovu a znovu objevují studenti, které loutky nejen zajímají a baví, ale dokonce se sami loutkovému divadlu věnují. Tentokrát jsme díky nim mohli ve třech různých projektech procestovat skrze stovky milionů let historií naší planety – od časů dinosaurů přes současnost až po postapokalyptickou vizi budoucnosti, ve které zjevně Arnold Schwarzenegger prohrál s Terminátorem.

V neposlední řadě bych měl ještě tlumočit uznání poroty festivalové dramaturgii, která do Plzně přivedla i výjimečné zahraniční hosty. Fascinující divadelní zážitek – řečeno fotbalovou terminologií – na úrovni ligy mistrů nabídl Agnès Limbos ve své performanci V mém životě není nic, co by ukazovalo, že jsem uvnitř ošklivá. A další nevšední setkání divákům připravila bohatá kolekce z tvorby japonských loutkářů. Podobný projekt by mohl být chloubou mnohého evropského festivalu a že se hostování loutkářek a loutkářů z Japonska podařilo přes všechny nástrahy realizovat, za to patří velký dík především Yoko Yamaguchi.

Mezi nejsilnější zážitky, které nám divadelníci na

Editorial

Všechno nejlepší naposled!

„Tak co, jaká byla Plzeň?“ Tak se budou všichni ptát, až se zas vrátím domů. Těch možností, jak odpovědět na tuhle otázku bude nespočet a většina odpovědí bude delší, než je pro běžného posluchače únosné. Letošní ročník Skupovy Plzně je nadobro za námi. Představení jsou odehrána, vítězové vyhlášeni. Skupovka přinesla množství inspirativního programu, loutkové divadlo i divadlo objektové, loutky ve spolupráci s tancem i s hudebním divadlem, inscenace komorní i výpravné, evropské i asijské. Byla to navíc docela řehole převzít na sebe tu odpovědnost za adekvátní zapití všech těch letošních jubileí. A když se k tomu všemu přidala například v pátek v Muzeu loutek vernisáž uruguayského umělce Pabla Parése a jeho kinetických objektů, byla to skutečně práce na plný úvazek. A tak tu letošní Skupovu Plzeň pro všechny nezúčastněné asi zase srabácky prostě shrnu do věty: „Jsem spokojená.“

Adéla Vondráková

6

34. Skupově Plzni připravili, patřily inscenace věnující se osudům našich předků ve dvacátém století. Ocenění v těchto případech zaslouží i fakt, že jde o tituly zpracované způsobem, který dokáže oslovit i tak náročné a vybíravé publikum, jakým jsou děti a teenageri. V některých z těchto příběhů rezonovala bohužel - více než bychom si přáli - také současnost. A to zejména skrze brutální ruskou invazi na Ukrajinu, během které jsme mohli sledovat i záběry rozbombardovaného divadla v Mariupolu... Nezbývá nám věřit, že se okupantům nepodaří instalovat v Kyjevě žádnou loutkovou vládu a loutky zůstanou tam, kam patří – tedy na divadelní scéně.

A že podobné historické příběhy snad již v příštím ročníku Skupovy Plzně nebudou zrcadlit aktuální dění, ale budou „jen“ svědectvím o minulosti...

Ceny 34. Skupovy Plzeň

Cena Antonína Šimely

- **Andrea Ballayová, Josef Jelínek a Petr Vydarený** za senzační zahájení festivalu a festivalovou znělku (Divadlo Alfa)
- **Vítek Peřina** za brilantní konferenciérský výkon u Jukeboxu (Naivní divadlo Liberec)

Čestné uznání (diplom)

- **Souboru KHWOSHCH** za loutkářko-paleontologicko-operní debut Dinopera
- **Olze Ziębińske** za scénografii inscenace Stín kapradiny Divadla Lampion Kladno

Ceny SP 2022

- **Gustavu Haškovi, Václavu Jelínkovi, Bořku Jourovi a Pavolu Smolárikovi** za herecký výkon v rolích bratří Kopeckých (a stvoření kolektivní postavy) v inscenaci Bratři naděje Divadla Minor, Praha
- **Karlu Czechovi** za scénografii inscenace Putování dobrého Hanse Böhma Evropou Divadla Alfa Plzeň
- **Márii Danadové** za pohybový koncept inscenace Mauglí Bratislavského bábkového divadla
- **Jakubu Vašíčkovi a Tomáši Jarkovskému** za koncept, text a režii inscenace Pravdu má každý svou (?) Divadla Alfa, Plzeň
- **Jakubu Kopeckému** za scénografii inscenace Bratři naděje Divadla Minor, Praha
- **Heleně a Pavlovi Štouračovým** za režii a výtvarný koncept inscenace Hic sunt dracones Divadla Continuo, Malovice
- **Jiřímu Hradilovi** za hudbu inscenace Bratři naděje Divadla Minor, Praha
- **Petře Kosové a Tomsovi Legierskému** za autorsko-režijní koncept inscenace Putování dobrého Hanse Böhma Evropou Divadla Alfa, Plzeň
- **Janu Jirků** za scénář a režii inscenace Bratři naděje Divadla Minor, Praha

Ženské tělo v hlavní roli

Divadlo Continuo tento rok přivezlo inscenaci *Hic sunt dracones*, která je spojením loutkového, fyzického a výtvarného divadla. Čtyři ženy nás diváky berou na cestu do krajiny svých těl.

Zkoumání jednotlivce, člověka, ženy se v rámci konceptu, o kterém jsme si mohli přečíst v bulletinu, rozrůstá do širších souvislostí. Tělo prověřuje svoje hranice i hranice samotné antropologie. Magická práce s materiálem a tělesností vytváří silné obrazy a výjevy. Interpretace je nemožná, je to však dobře. Divák se odevzdává do rukou vlastní imaginace a má k ní výborného průvodce.

Materiál, se kterým se pracuje je hlína a sádra. Dvě hmoty: hlína jakoby živá, proměnlivá, předurčená k neustálé změně, sádra naopak konzervující, křehká, definitivní. Obě hmoty v jisté fázi inscenace zobrazují ženské torzo a vedou dialog se skutečným, živým tělem performerky. Jako by se vzájemně zkoumaly a objevovaly svoje možnosti.

Obrazy jsou silné nejen po estetické stránce, ale hlavně po té významovotvorné. Občas se ale více divadelně nerozvíjejí – třeba při scéně, kdy jsou části těl performerek v osvětlených krabicích. Pak ale konečně nastane zlom: v kontrastu se zmíněnými materiály se tělo pokouší stát hmotou – s ambicí vytvořit jakousi sochu, nebo výtvarný objekt. I to se však rázem zruší a rychle se přechází k dalšímu obrazu.

Problémy takto propracovaného jevištního díla nastávají právě tehdy, když se z jeho složek stává monolit. Mluvím například o zvuku – živá, na místě vytvářená hudba (a sound design) je přirozená, nenásilná a poutavá. Na začátku ihned di-

váka uvede do atmosféry, nejde jenom o hudbu a zvuk ilustrační. Zvuková stopa podporuje i další významovou a pudovou rovinu inscenace. Jak ale plyne čas, zvuk nevyužije všechny svoje možnosti. Intenzitou, tempem nebo hlasitostí se spokojí s průměrem a pohlcuje tak časovost celého díla. Nicméně ale, když se na jevišti pohybuje drobné torzo v kabátě bez hlavy, pomocí zvukové stopy

se evokuje mechanickost těla a najednou jako by nebylo pochyb o tom, že ožila hmota a stal se z ní autonomní organismus.

Hic sunt dracones je silným, svobodným dílem, díky kterému se my jako diváci můžeme aspoň na dobu jeho trvání obrátit k tomu, co v běžném chodu života ztrácíme. A to je důležité.

Michaela Čajkovičová

Cestou necestou

Malý pán prstenů je inscenace z dílny Buchta a loutek s souboru Športniki. „Hele, tak jedno pivo a jdem, jo?“ Kdo čekal cestu a tam a zase zpátky byl zklamaný. Nikam se totiž nejde. Hobiti jsou sympatický národ, rádi pijí, jedí, jsou společenší, ale na adrenalinové výpravy je neužije. O hrdinství a dobrodružství jen uvažují, boj se preventivně, popíjí přitom plzeňské a zpívají si do toho oslavnou ódu sami na sebe - raději předem, kdyby se náhodou z cesty, na kterou se stejně nikdy nevydají, nevrátili. Jde při tom očividně o strefování se do českého komplexu méněcennosti, přičemž sem tam zazní nějaký hlubokomyslný citát Václava Havla nebo Jana Wericha. Všichni asi cítíme, že tyto citáty (nebo mělké pravdy, jak stojí v anotaci) letitým omiláním pozbyly smyslu, i když se začátkem války se opět dostaly do nového kontextu. Možná proto lze být na rozpacích, když například zazní věta „Pravda a láska zvítězí nad lží a nenávisť“, avšak Marek Bečka před začátkem představení předdeslal, že bylo nazkoušeno a odpremiérováno ještě před začátkem války na Ukrajině.

Zlo přichází od východu, znamená to tedy, že dobro přichází od záchodu? Jak je v anotaci naznačeno, fekální humor je jedním z principů inscenace. Je to typ humoru, který rozhodně není pro každého a někoho může dokonce pobuřovat. To je asi pochopitelné, ale zároveň lze fekální humor vnímat i jako záměrnou provokaci nebo zkoušku toho, co divadlo ještě unese. Pocit diskomfortu nemusel divák zažívat jen kvůli vyhraněnému stylu humoru, ale i proto, že představení se místy zdánlivě nebo skutečně rozpadalo, bylo chvílemi nečitelné, ztrácelo rytmus a tempo.

Najdeme tu ale prvky, které jsou sice pro Buchty a loutky typické, přesto se dají vypíchnout. Je to například vztah vodiče k loutkám – s loutkami se zachází bez obřadnosti. Inscenace kombinuje výstupy živých herců a loutek – hlavní role ztvárňují maňásci – typičtí pro rakvičkámu – a manekýni. Loutky jsou recyklované, a alespoň některé pocházejí z předešlých inscenací tohoto souboru. Ostatní jsou pravděpodobně někde nalezené. Působení recyklovaných loutek spočívá v tom, že s sebou kromě role, kterou ztvárňují v daném představení, nesou i další významy – například když je jedním z černých jezdců hlava Spejbla. Zuzana Suchá

Polské loutkové divadlo v Plzni

Technika si prostě někdy dělá, co chce, a člověk s tím nic neudělá. Na představení Ony, které na letošní Skupovu Plzeň přivezlo polské loutkové divadlo v Bělóstoku, se bohužel nepodařilo zprovoznit titulky, což výrazně ovlivnilo můj divácký zážitek. Inscenace se totiž zakládá na textu Marty Guśniowské známé pro své vtipné a hřejivé pohádky, často obrácené naruby, plné slovních hříček a humoru. Příběh o chlapci jménem Ony je ale na rozdíl od jejích dalších her více lyrický, filozofický a snaží se nabídnout něco pro děti i dospělé. Protože jsem nerozuměl slovům, moje pozornost se automaticky směřovala čistě na vizuální stránku, která pro mě byla v mnoha ohledech problematičtější.

Při vstupu do sálu mě ihned upoutal veliký stroj na kvašení alkoholu a televize vsunutá do jednoho ze tří paravánů, které ohraničovaly jeviště a na které se promítala projekce. Vedle televize visely staré hodiny a na druhé straně stálo staré houpací křeslo. Na scénu se postupně dostávají všední předmě-

ty, některé posloužily jako rekvizity a některé byly využívány jako loutky, avšak někdy trochu prvo-

plánově – např. využití klobouku a brýlí jako obličejů. Bohužel to na mě působilo všechno poněkud nesourodě, skoro až přeplácane. Měl jsem pocit, že se jednotlivé prvky ztrácejí v hromadě ostatních a nedostávají prostor na to, abych je mohl plně ocenit. Zároveň předměty nedržely jednotnou estetiku, některé z nich vypadaly staře a zašle, jiné zas velmi současně a nově. Nepomohla tomu ani projekce, která na mě působila až kýčovitým dojmem a evokovala mi ilustrativní animace z video bank. Hudba zde čistě plnila svou funkci, nepřišla mi však ničím zajímavá a zapamatovatelná.

Představení mělo ale velmi dobrou energii a tempo, byla z něj cítit hravost a nadhled. I když jsem nerozuměl slovům, dokázal jsem ze situací a obrázků zhruba vyčíst, co se děje. Myslím, že s titulky bych dokázal ocenit v anotaci vyzdvihované slovní hříčky a filosofické myšlenky o dospívání a koloběhu života a z představení bych si odnesl úplně jiný dojem.

David Ficek

Chtěl si celý život hrát

Závěrečný den festivalu – divadelní maraton je v cílové rovině. Odkaz samotného Josefa Skupy by samozřejmě nemohl být na Skupově Plzni opomenut. Obzvláště tento rok, kdy slavíme 130 let od Skupova narození. Miki Kirschner z Divadla Spejbla a Hurvínka proto připravil nostalgické ohlédnutí se s názvem Ó loutky, jaká vášeň – revue věnované J. Skupovi a J. Trnkovi. Svižné půlhodinové revue, po kterém následovalo slavnostní zakončení festivalu a předávání cen, tak bylo třetíčkou na pomyslném vrcholu (loutkového a alternativního) zmrzlinového poháru.

Spejbl a Hurvínka přivítali publikum v sále Divadla Alfa, který se proměnil na místo setkání věnované jejich stvořiteli. A jelikož se ohlíží do minulosti a vzpomínají spolu s diváky, musely na sebe loutky vzít jejich slovy „retro podobu“. Vystřídaly se tedy se staršími marionetami, které se od té soudobé lehce liší. Následovala pětiminutová scénka této legendární dvojice otce a syna s názvem Užovky. Hlas loutkám propůjčil Ondřej Láznovský, člen Divadla Spejbla a Hurvínka.

Jak název v programu napovídá, revue je věnovaná také výtvarníkovi a loutkáři Jiřímu Trnkovi, který byl Skupův student a později i kolega, a hlavně jeho dobrý přítel. Ukázkou z Trnkovy tvorby obstaraly dvě sekvence předváděček marionet a varietních loutek. Zhruba desetičlenný výběr z loutkové tvorby Jiřího Trnky rozhybal jeviště a předvedl své triky.

Spejbl a Hurvínka si také přizvali samotného Josefa Skupu, který se v sále divadelně zhmotnil díky zvukovému záznamu. Poetická slova Josefa Skupy nás dovedla ke scénce Zapomenutá slova, která se hrála za doprovodu zvukového záznamu představení v podání Josefa Skupy. „Chtěl si celý život hrát, a to se mu povedlo.“

Na závěr se k ostatním na jeviště s písní připojila i Mánička, také v „retro“ podobě. Společně s písní a s hlasitým potleskem se revue pomalu překlápila do slavnostního zakončení festivalu.

Alexandra Reljićová

Skupa's Daily 2022 – Zpravodaj festivalu Skupova Plzeň 2022 vydává Divadlo Alfa – příspěvková organizace, Rokycanská 7, 312 00, Plzeň. **Redakce:** Adéla Vondráková (šéfredaktorka), Michaela Čajkovičová, Pavlína Drnková, Františka Ekrťová, David Ficek, Lukáš Horn, Jan Křeček, Eliška Peřichová, Alexandra Reljićová, Zuzana Suchá, Julie Vaňková, Michal Drtina (sazba a foto).